

İLKÖĞRETİMDE KİTLESEL SEFERBERLİK

Dr. Frank DALL (*)

New York'tan bu güzel kente Orta Afrika üzerinden gelmeme neden olan zorlu bir seyahat programına rağmen, bugün, burada sizlerle birlikte olmaktan büyük bir mutluluk ve onur duyuyorum. Türkiye Cumhuriyeti Milli Eğitim Bakanlığının ev sahipliğiyle Hacettepe Üniversitesi'nde düzenlenen "Ulusal Sempozyum"un ana teması "İlköğretim". Temel eğitim konusu, 1990'ın Mart ayında Jomtien, Tayland'da düzenlenen ve bir kilometre taşı niteliğindeki toplantıdan yaklaşık iki yıl sonra, tüm dünyada uluslararası bağış kuruluşlarının, planlama ve eğitimle ilgili bakanlıklarının giderek daha fazla ilgisini çekmektedir. Herkes İçin Eğitim Ortak Bildirgesi'ni imzalayan tarafların tümü ve toplantıya katılan yaklaşık 155 kişi, Jomtien'de saptanan amaçların gerçekleşmesi için gereken mali ve siyasi desteği sağlamak üzere zaman ve kaynak bulma yönünde olumlu adımlar atmışlardır. Eğitim Ortak Komitesi, eğitimin başarısına ilişkin göstergeler, eğitime ilişkin yenilikler, UNESCO, UNDP (BMKP) VE UNICEF arasındaki eğitime ilişkin yönetsel bilişim sistemleri ile hizmet-içi eğitim alanlarındaki amaçlı etkinlikleri eşgüdümlemek üzere kurulmuştur. UNICEF, Dünya Bankası ve bu amaca gönül vermiş bazı ikili kuruluşlar arasında çocuk gelişimi, çok kanallı öğrenim, ilköğretimin erişilebilirliğinin ve niteliğinin artırılması gibi alanlarda ortak işbirliği olanaklarının araştırılması için çalışma ekipleri kurulmuştur. Hem ulusal, hem de uluslararası düzeydeki resmi olmayan büyük kuruluşlarla girişilen yakın işbirliği, kızlara ve kadınlara sağlam bir temel eğitim sağlama gibi özel bir odak noktası belirleyerek ilköğretime öncelik verilmesi konusunda bir görüş birliğine yol açmıştır. JCE'nin (Jomtien Eğitim Konferansı) bir alt komitesi de dünyadaki 960 milyon okuma yazma bilmeyen insanın 705 milyondan fazlasının yaşadığı en büyük 10 ülkede cehaletle başedebilmek ve temel eğitim düzeyini yükseltmek amacıyla bir plan geliştirecektir.

Jomtien'in ardından, Eylül 1990'da, Birleşmiş Milletler Genel Konseyi bütün çocuklara sağlam bir temel eğitim verme sorumluluğunu, katılan devletlerin omuzlarına yükleyen Çocuk Hakları Sözleşmesi'ni onaylamıştır. Sözleşmeyi imzalayan Devletler, çocuğun eğitim hakkını kabul ederler ve ilköğretimin, kız veya erkek, bütün çocuklar için zorunlu ve ücretsiz olmasını sağlayacaklarına söz verirler. Ayrıca, belki daha da önemli olarak, hem Jomtien, hem de Sözleşme, Dünya Çocuk Zirvesi'nin temellerinin atılmasına yardımcı olmuştur. Altı devlet ve hükümet

* UNICEF Temel Eğitim Bölümü Baş Danışmanı

başkanının girişimiyle 29-30 Eylül 1990 tarihinde B.M. Genel Merkezi'nde toplanan Dünya Zirvesi 159 ulusu biraraya getirmiştir. Bunlardan 71 ülke, Cumhurbaşkanınız Turgut Özal'ın da aralarında olduğu devlet başkanları yada başbakanlar tarafından temsil edilmiştir. Sonuçta, diğer şeylerin yanısıra, bu on yılın bitiminden önce cehalete, yetersiz beslenmeye ve önlenebilir hastalıklara son vermeye yönelik bir hareket programını içeren, dünya çocukları için yeni bir düzenin ayrıntılı bir tanımı oluşturulmuştur. Zirve'de eğitim konusunda benimsenen yaklaşım, daha önce Jomtien'de şekillendirilmiş olan yaklaşımdır. Dünya Çocuk Zirvesi Herkes için Eğitim yolunda verdiğimiz mücadeleyi belirleyen ne olmalıdır? Araştırmalar, gelişmekte olan ülkelerde ilköğretim yatırımlarının büyük ölçüde geri döndüğünü göstermektedir. En yüksek geri dönüşü ise eğitimin ilk üç yılı sağlamaktadır. 1991 Dünya Bankası Gelişme Raporu, eğitimin ilk üç yıllık döneminde işgücünün ortalama eğitim süresindeki her fazla yılın, Gayrisafi Yerel Hasılda (GDP) yüzde 9'luk bir artış yaratmasının beklenebileceğini ve bu oranın üretken işgücünün yeterince eğitilmemiş ve ihmal edilmiş ögesi olan kadınlar ve kızlar için daha yüksek olabileceğini tahmin etmektedir. İlk üç yıldan sonra eğitimle geçirilen bir yılın geri dönüşü her yıl için yaklaşık yüzde 4'e düşmektedir. Bu rakamların ortaya koyduğu gerçek, eğitimin ilk üç yılının ülkenin üretkenliğinde yüzde 27 yada daha fazla bir artışa dönüştüğü ve altı yıllık ilköğretim dönemindeki ikinci üç yılın ancak yüzde 12'lik bir artışa yol açtığıdır. Eğitim ve tarımsal üretim alanında da buna benzer destekleyici bulgular vardır. Dünya Bankası için yapılan ve düşük gelirli ülkelerde çiftçilerin eğitimiyle onların (ekin üretimi ile ölçülen) tarımsal başarıları arasındaki ilişkiyi ölçmeyi amaçlayan onsekiz çalışmadan oluşan bir araştırma, çiftçinin 4 yıllık bir ilköğretimi tamamlaması halinde, üretkenliğinin hiç eğitim görmemiş bir çiftçiden ortalama olarak yüzde 8.7 oranında daha yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Araştırma'da, ayrıca, yeterli su arzı, gübre, yeni tohum çeşitleri ve tarım makinaları gibi tamamlayıcı girdilerin olması halinde eğitimin katkısının, yüzde 13 oranında bir ürün artışı sağlayacak şekilde daha da yüksek olduğunu göstermiştir. Diğer çalışmalar değişik sonuçlar vermektedir, ama özellikle optimal düzeyde üretim seçenekleri olan küçük ölçekli çiftçilere sağlanabilecek kredi ve işlenebilir toprağın varlığı halinde, eğitimin tarımsal üretkenliğe olumlu katkılar sağlayabileceğine ilişkin genel sonucu destekler niteliktedir.

Sağlık ve temel eğitim arasındaki ilişki, özellikle de annenin eğitimi, düşük gelirli ülkelerdeki bebek ölümlerinin, ana babaların daha eğitilmiş olduğu durumlarda tutarlı bir biçimde daha düşük olduğunu gösteren son araştırmalarla büyük ölçüde desteklenmektedir. Annenin eğitimindeki her ilave yıl bebek ölümlerinde binde 9'luk, babanın eğitimindeki her ilave yıl ölüm hızlarında yarıya varan bir azalmaya neden olmaktadır. Dolayısıyla, annelerin eğitimini üç yıldan sonra tam bir temel eğitim sağlamak üzere altı yıl arttırmakla, bugünkü yüksek bebek ölüm oranlarını yüzde 50 oranında azaltmak mümkün olabilecektir ki, bu da dünya çocuklarının refahına büyük ve olumlu bir katkı sağlayacaktır. Annelerin temel eğitim düzeyi yükseldikçe, karar vermeye ilişkin rolleri de değişmektedir.

Eğitimli annelerin ailelerinde, besleyici gıdalara, sağlık konularına ve sağlığı destekleyen diğer girdilere daha fazla harcama yapma ve varolan hizmetlerden daha iyi yararlanma eğilimi söz konusudur. Daha fazla eğitim görmüş olan ana babalar, özellikle bu tür bilgilerin ders programlarına girdiği ülkelerde, beslenmenin çocuk sağlığı üzerindeki etkisinin daha fazla bilincinde olmaktadır. Çocukların beslenmesinin iyileştirilmesi, böylece, okul başarısı ve kazanımlarında önemli bir rol oynayabilir.

Bildirgesi ve Hareket Planı'nı bugüne kadar 123 devlet başkanı tarafından imzalanmıştır. (Türkiye maalesef henüz bu ülkeler arasındaki yerini almamıştır). Bu ülkeler, kızlarla kadınların eğitimi, sağlık, yeterli beslenme ve temiz su gibi konulardaki eğitime özel bir öncelik tanıyan temel eğitim dahil, çocukların temel ihtiyaçlarına özel bir öncelik vermeyi amaçlamaktadır.

Bugüne dek, 100'den fazla ülke, bu vaadlerini yerine getirmek üzere hareket planları oluşturmuş ve uygulamaya başlamıştır. Diğer ülkelerin de onları izleyeceğini umuyoruz. UNICEF'in gelişmekte olan 128 ülkedeki temsilcilikleri ile sanayilemiş 33 ülkedeki ulusal komiteleri, bu işin gerçekleşmesi için, farklı ölçülerde olmakla birlikte, her yerde büyük bir coşku ve kararlılık olduğunu bildirmektedir. Ayrıca birçok kişinin yaygın kanısı, Zirve gündeminin gerçekleşebilir olduğu yönündedir, çünkü amaçlar gerçekçidir ve bu amaçlara ulaşmak için belirlenmiş olan stratejiler düşük maliyetli ve yüksek etkili müdahaleleri içermektedir. Temel eğitim politikamızın da temel taşlarını oluşturan, eğitime ilişkin dört amaç şunlardır:

- 2000 yılına kadar, temel eğitime erişilebilirliğin evrenselleştirilmesi ve örgün yada yaygın eğitim yoluyla ve kızların eğitimine öncelik verilerek, ilköğretim çağı çocuklarının en az % 80'inin ilköğretimin görmesinin sağlanması.
- Erken çocukluk gelişimi etkinliklerinin, Aileyi ve toplumu temel alan uygun ve düşük maliyetli müdahalelerde yaygınlaştırılması.
- Yine kadınların okur yazarlığına ağırlık verilerek, yetişkinler arasındaki cehalet oranının en azından 1990'daki düzeyinin yarısına indirilmesi.
- Bireylerin ve ailelerin, daha iyi bir yaşam için ihtiyaç duydukları ve kitle iletişim araçları, diğer çağdaş ve geleneksel iletişim biçimleri ve toplumsal hareketleri içeren tüm eğitim kanallarıyla sunulan bilgi, beceri ve değerleri edinmelerinin sağlanması.

Daha önce sözü edilen uluslararası üç büyük toplantının etkileri, azımsanmayacak kadar çok sayıda önemli izleme faaliyetlerine yol açmıştır. Bunlardan bazıları: Eylül 1990'da Paris'te yapılan En Az Gelişmiş Ülkeler Konferansı, Herkes İçin Eğitim amaçlarını benimsemiştir. Jomtien Hareket Çerçevesini izlemek üzere birçok ulusal ve bölgesel konferanslar ve yuvarlak masa toplantıları yapılmıştır. UNDP'nin (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı) 1990-91 İnsan Gelişimi Raporlarında kesinlikle desteklenen İnsan Gelişimi Girişimi ile Dünya Bankası'nın aynı paraleldeki son iki yıllık Dünya

Gelişme Raporları, uzun vadeli kalıcı gelişmenin iki kilit unsuru, yani temel eğitimi ve ekonomik büyümeyi içeren insan gelişimini, temel alması gerektiğini vurgulamaktadır.

Temel eğitim, özellikle kadınların ve kızların eğitimi, sağlık ve tarımsal üretkenlik arasındaki, daha önce sözü edilen son araştırmanın desteklediği güçlü ve olumlu karşılıklı ilişki, UNICEF'i özel olarak kırsal alandaki kadınları ve kız çocuklarını hedef alan temel eğitim ve okur yazarlık sorunuyla başetmeye yönelik stratejiler seçmeye yöneltmiştir. Dünyanın en yoksul topluluklarının geniş bir kesiminin eğitimine öncelik veren bu yaklaşım, şu anda dünya nüfusunun üçte ikisinin kırsal alanlarda yaşadığı ve günlük yaşamları için tarıma bağımlı oldukları düşünüldüğünde daha da haklılık kazanmaktadır. Afrika, Asya ve Güney Amerika'da küçük ölçekli tarımsal aile işletmelerin ayakta kalması için gerekli olan emeğin büyük bir bölümü kadınlar ve çocuklar tarafından sağlanmaktadır. Ayrıca, her ülkede devletin sunduğu eğitim, sağlık ve su ve temizlikle ilgili toplumsal hizmetlerden geçim sınırındaki çiftçilerden oluşan bu kırsal gruba düşen pay dörtte birinden daha azsa, bu yoksunluk bu hedef grubun desteklenmesini daha da gerekli kılmaktadır.

UNESCO 1992'de 15 yaş ve daha üzerindeki nüfusta hiç okuma yazma bilmeyenlerin sayısının 960 milyon olduğunu tahmin etmektedir. Bunlardan 640 milyonu kadındır. Aynı şekilde şu anda herhangi bir ilköğretim imkanına sahip olmayan yaklaşık 130 milyon çocuğun 81 milyonu kız çocuklardır. Erkek ve kadın nüfus içinde ilköğretim gören insanların oranı ile okuma yazma bilenlerin oranının en düşük görüldüğü iki bölge, kadınların ortalama okuma yazma oranının yüzde 38 olduğu Afrika Sahrası ile kadınların okuma yazma oranının yüzde 28 olduğu Güney Asya'dır. Dolayısıyla, eğer, sadece kadınları ve kızları hedef almayı seçeceksek, bütün olarak dünya ölçeğindeki cehalet soruna ağır bir darbe indirme yolunda önemli bir adım atmış, ayrıca sağlık, bebek ölümü, nüfus artış hızları ve beslenme gibi hayatın devamına ilişkin canalıcı konularda kalıcı ve uzun vadeli gelişme temellerinin atılmasına da yardım etmiş olacağız.

Türkiye'de Temel Eğitim

Cumhuriyetin kuruluşundan bu yana, herkesin eğitimi ülke anayasasının temel ilkelerinden biri olarak kutsallaştırılmıştır. Erkek ve kız çocukları için eşit eğitim fırsatları sağlanması için de önlemler alınmıştır. Türkiye 1970'den bu yana eğitim ve okuryazarlık alanındaki cinsiyet farklarını azaltma konusunda önemli gelişmeler kaydetmiştir. Kadın işgücü içindeki okuma yazma bilmeyenlerin oranı 1970'de % 69 iken 1990'da % 29'a inmiştir. Bu oran erkekler için % 29 ve % 8'dir. Ne var ki, kadınların okullara kaydolma ve okuma yazma oranları arasındaki bölgesel farklılıklar hala önemli boyuttadır. Türkiye'de Kızların Okula Devamını Etkileyen unsurlar ile ilgili yeni bir çalışmada araştırmacılar, ekonomik, kültürel ve ulaşım etmenlerinin kızların okula devamını büyük ölçüde etkilediğini ortaya koymuşlardır ve hedeflenen müdahalelerin özellikle kırsal alanlarda kızların okula kaydolmasını ve devamını destekler biçimde yeniden tasarlanmasını tavsiye etmişlerdir.

"İlköğretim" sorununun ele alınmasında iki strateji önerilmektedir. Birincisi, özellikle azınlık gruplarına ve marjinalleşmiş topluluklara daha iyi ulaşmayı sağlayacak esnek ve yaratıcı yolların bulunması, ikincisi de, her ülkede, varolan eğitim durumunun özenli bir analizinden yola çıkarak varolan okulların niteliğini yükseltecek düşük maliyetli yapılabilir politikaların uygulanması.

1. İlköğretime Erişilebilirliğin Arttırılması.

Kızların eğitime katılmalarını arttırmak için eğitime ilişkin ne tür müdahaleler yapılabilir?

Artan nüfus ve azalan eğitim bütçeleri karşısında, eğitim planıncıları ilköğretim olanaklarını arttırmaya yönelik çeşitli çözümler üretmişlerdir. Ne var ki, bu yeniliklerden çoğunun kızlar üzerindeki etkisi hala bilinmemektedir, ama bazılarının kızları okula çekme ve devam etmelerini sağlama konusunda etkili olduğu ortaya çıkmıştır. Bunların bir kısmı Türkiye'de zaten denenmiş olabilir, diğerleri de Türkiye'deki kırsal ve marjinalleşmiş ilkokulların çoğunda hala büyük ölçüde varlığını sürdüren okulu terk etme ve sınıfta kalma olgusuyla mücadelede yapılabileceklerle ilişkin yapıcı öneriler oluşturabilir.

- a) Okulların coğrafi olarak en çok ihtiyaç duyulan yerlerde açılması: Okulun uzaklığı kızların eğitime katılmasını belirleyen en önemli etmenler arasında sık sık dile getirilmektedir.
- b) Yatılı okuma imkanlarını sağlanması: Düşük gelirli ülkelerde, uzaklık kızların okula gönderilmesinde önemli bir kısıtlayıcı etmen olabilir. Stratejik olarak belirlenmiş yerlerde kızlar için yatılı okullar açılması konusunda bazı girişimlerde bulunulmuştur.
- c) Çoklu tedrisat, daha büyük sınıflar ve birleşik sınıflar: Birçok ülkede, okulların kapasitesini, dolayısıyla kız ve erkek öğrenci sayısını arttırmak için düşük maliyetli bu yollardan bir yada birkaçı benimsenmiştir. Ancak, önlemlerin, kızların eğitimini nasıl etkilediğini gösteren veri sayısı henüz yetersizdir.
- d) Programlanmış öğrenim: Programlanmış öğrenim yada öğrenciyi merkez olan öğretim okul kapasitesini arttırma ve olağan koşullarda okulun erişemediği gruplara nitelikli öğrenim malzemesi sağlamaya yönelik, düşük maliyetli ve etkili bir seçenek sunmaktadır. Kore, Güney Amerika ve diğer yerlerde yapılmış araştırmanın sayısız sonuçları, bu yaklaşımın başarı ve öğrenme sonuçları üzerinde olumlu bir etkisi olduğunu göstermektedir.
- e) İnteraktif radyo öğretimi: Bu yaklaşım, sınıf içindeki öğretimin niteliğini yükseltmek ve öğretmen aracılığıyla yapılan öğretimin yetersizliklerini tamamlamak amacıyla programlanmış öğrenimle birleştirildiğinde, Kenya, Bolivya, Honduras, Nikaragua ve başka yerlerde olumlu sonuçlara yol açmış görünmektedir.

- f) Esnek ders programları ve özendirme: Esnek programlama ve özendirme, özellikle kızları okula göndermenin fırsat maliyetlerinin yüksek olduğu daha yoksul toplumlarda, çocukların evdeki, tarladaki ve diğer görevlerindeki sorumluluklarına ilişkin gerçeğe yanıt vermektedir.
- g) Okulları kızlara dost bir ortam haline getirmek için:
- Okulu cami yada kilise'de ya da onların himayesinde açmak.
  - Anne ve babaların güvenlik ve kızların özel ihtiyaçlarına ilişkin kaygılarını gidermek için musluk suyu, tuvalet, bahçe duvarı vb. uygun donanımı sağlamak.
  - Sadece kızların devam ettiği okullar ya da sınıflar açmak.
  - Sadece kızların devam ettiği sınıflarda öğretmenlik yapmak ve okul dışında mesleki bir rol arayan kızlara örnek olacak bir liderlik görevi üstlenmek üzere iyi eğitilmiş bir kadın öğretmenler kadrosu oluşturmak.
  - Müfredatın içeriğini geliştirerek ve kızların klişeleştirilmesine son vererek, sınıfta kızlar için daha olumlu bir öğrenme ortamı oluşturmak.
  - Düşük nitelikli eğitimin, oğullarını değil de kızlarını okuldan almaya daha eğilimli olan ana babalar üzerinde olumsuz bir etki yaptığını belirten bazı belirtiler olduğundan, nitelikli okullar açmak.
  - Ana babaları kızlarını ilkökula göndermeye ve okutmaya teşvik etmek için parasal destek ve burslar sağlamak.
  - Üniforma ve ders kitabı satınalma ihtiyacını ortadan kaldırmak.
  - Yoksulların çocuklarını okula göndermelerini, çocukların da okulda kalmalarını sağlamak üzere okulun yemek vermesi gibi teşvikler geliştirmek.
  - Okulları kendi ortamlarını kızların hoşuna gidecek temel hizmetleri içerecek biçimde geliştirmeye teşvik edecek okul geliştirme fonları sağlamak.

Okula erişme sorununun yenilikçi, esnek ve yaratıcı çözümlerine ilişkin varolan örneklerle, kızların eğitim sorunuyla ilgilenirken kanıtlanmış yaklaşım seçenekleri olarak kısaca değinilecektir. Bunlar:

- Nepal'de 1983 yılında başlatılmış olan Cheli Beti Projesi, 6-13 yaş arasındaki kızlara temel okuma yazma ve aritmetik eğitimi sunmaktadır. Ağır ev işleri nedeniyle ilkökula kaydolamayan kırsal bölgelerdeki kızlar, ev işlerine başlamadan önce sabah 6-9 arasında yapılan özel derslere devam etmektedirler. Sınıf olarak genellikle bir ev kullanılır, öğretmen de aynı yörede yaşayan ortaokul öğrencisi bir kızdır.
- Yine Nepal'deki Naulo Bihana Projesi, esas olarak kırsal alandaki kızları hedef alır ve 8-14 yaş arasındaki okulu terk etmiş kızlar için dokuz aylık bir program uygular. Bu programda, etkin öğrenim, yaşıtına öğretme, anahtar kelimelere ve afişlere dayalı grup tartışmalarını temel alan bir öğretim stratejisini temel alan ulusal ölçekte geliştirilmiş malzemeler kullanılır.

- Bangladeş'deki BRAC, yaygın ilköğretim projesi, kırsal yoksulların çocuklarına eğitim sağlanmasına ilişkin isteklerini karşılamak üzere resmi olmayan ulusal bir kuruluş tarafından yaratılmıştır. Bugün, bu programlar 45.000 (4.500) deneme okulunda çoğu topraksız köylü ailelerin eğitim olanaklarından yoksun kızlarından oluşan (% 70'i kız) 100.000 öğrenci eğitilmektedir. BRAC ilkokulun ilk üç yılına denk eğitim veren, iki yaş grubuna yönelik, iki modelden oluşmaktadır. Yaygın eğitim 8-11 yaş grubuna yöneliktir, daha büyük çocukların ilköğretimi için uygulanan proje 11-14 yaşındakileri hedef almaktadır. (% 75'i kız).
- Hindistan'daki Tilonia Projesi Racistan'daki okuldan ayrılmış çocuklara yönelik bir yaygın bir eğitim projesidir. Okula devam eden çocuklar için gündüz okullarının yanısıra gündüz çalışan çocuklar için gece okulları açılmıştır. Program örgün okullardaki müfredatı, bazı değişikliklerle aynen uygular. Değiştirilmiş müfredatta, tarım ve hayvancılığa ağırlık verilmiştir ve ders kitapları kullanılmaz. Öğrenim yöntemlerinde anahtar olarak öğretmen, oyunlar, yerel topluluk liderleri ve tartışmalar kullanılır.

2. İlkokul Niteliğinin Yükseltilmesi

Okulu terketme, sınıfta kalma ve devamsızlık düzeyinin yüksek olması gibi sorunların yanısıra kızların bu düzeydeki örgün eğitime devam oranının düşüklüğü, okulun niteliğiyle yakından ilgili konulardır. Aşağıda sıralanan etmenlerin, Türkiye'de hala, okula kaydolma düzeyinin düşük, okulu terk etme düzeyinin yüksek olduğu Güney-Doğu'daki kırsal alanlarda eğitimin niteliğindeki genel düşüşe yol açması söz konusu olabilir.

öğretmen/öğrenci oranının yüksekliğinden kaynaklanan aşırı kalabalık

öğretim malzemelerinin ciddi ölçüde eksik olması

çocukların öğrenme faaliyetlerini sürdürdükleri kırsal ortamı yansıtmayan ilgisiz bir müfredat

düşük nitelikli, düşük ücretli ve yeterince yönlendirilmemiş öğretmenler

Bunların tümü Afrika, Güney Amerika, Güney Asya ve Asya'daki köy okullarının ortak özellikleridir ve benzer kapsamlardaki örgün eğitimin genel niteliğinin yükseltilmesine ilişkin amaçlı müdahaleleri içeren aşağıdaki önerilerin incelenip denenmesi gerekli olabilir.

Araştırmalar ve kanıtlanmış uygulamalar aşağıda belirtilen kilit niteliğindeki politika seçeneklerinin tüm dünyadaki ilköğretim sistemlerinin genel "niteliklerinin" yükseltilmesi açısından büyük önem taşıdığını göstermektedir. "Politika seçenekleri paketi" bir ortamdan diğerine göre değişebilir, ama aşağıdaki alanlardan herhangi birine yada tümüne yatırım yapılması, bu düzeyde ilköğretime erişilebilirliğin ve ilköğretimin niteliğinin yükseltilmesini sağlamanın en düşük maliyetli yolu olabilir.

A. Gerekli girdileri arttırmak ve iyileştirmek

- Müfredatın uygun bir biçimde saptanması
- Yeterli miktarlarda ucuz ama dayanıklı öğrenim malzemesinin üretilmesi
- Öğrenim zamanının daha iyi kullanılmasının sağlanması
- Hizmet içi eğitimle öğretmenlerin performansının yükseltilmesi

B. Tesislere ilişkin koşulların iyileştirilmesi

- Toplumun okullarla ilgili karar verme sürecine katılmaları
- Müdürleri bu görevi yapacak biçimde eğiterek okulu temel alan yönetim ve organizasyonun geliştirilmesi

C. İş yapma isteğini harekete geçirmek

- Değişime savunun ve yeni bir ulusal bakış açısı sağlayın
- Denetim odağını ve karar verme sürecini merkezi olmaktan çıkararak toplumun sisteme sahip çıkmasını sağlayın

Bunun sık sık dile getirilen en önemli örneği, Kolombiya'daki "Eskuela Nueva" yani Yeni Okul hareketidir. Bu hareket, 1976 yılında, Kolombiya'nın kırsal alanlarındaki gözlenen yüksek terk oranları, eğitim hizmetlerinin düşük niteliği ve büyük boyutlardaki öğretmen sıkıntısı karşısında, kırsal eğitim sorununa düşük maliyetli bir çözüm bulmak zorunda kalan bir grup eğitimcinin girişimiyle, küçük bir pilot proje olarak başlatılmıştı. Düşük maliyetli öğrenim malzemesi kullanan birleşik sınıflı okullar model alınmıştı. Öğretmenler, temel davranışlar ve beceriler konusunda yeniden eğitilmiş ve okullar daha etkin bir biçimde çalıştırılmıştı. Sınıflarda açık planlı öğretim alanları, bir kütüphane, okul ve köy haritaları, öğretmen için bir masayla bir sandalye gibi basit ama etkili yenilikler sağlanmıştı. Etkinliklerin yoğun, olduğu keşfederek öğrenme tarzı uygulanmış, çocuklar, düzeylerine ve ihtiyaçlarına göre, akranlarından oluşan öğrenme grupları oluşturmaya teşvik edilmiştir. Daha yetenekli çocukların kendi hızlarıyla ilerlemelerini sağlamak için kendi kendine öğrenmeyi sağlayan malzemeler geliştirilmiştir. Ana babalar ve toplum, çocuklarının öğrenme sürecine etkin olarak katılmaya teşvik edilmişler ve müfredat toplumun yerel ihtiyaçlarına uygun biçimde tasarlanmıştır. Devamlılık büyük ölçüde artmış ve çocuklar okuldan zevk almaya, bitirinceye kadar devam etmeye, daha sonra da ortaokula gitmeye başlamışlardır. Şu anda Kolombiya'daki yaklaşık 20.000 köy ilkokulu bu yaklaşımı başarıyla uygulamaktadır.

UNICEF, kızların ve kadınların eğitim ihtiyaçlarına özel bir dikkat göstermeyi seçmekle, özellikle cehalet oranlarının en yüksek olduğu ülkelerde, hem kırsal hem de kentsel toplumlardaki kalıcı, uzun vadeli gelişmeyi en olumlu biçimde etkileyeceğini düşünmektedir. Bu nedenle, ilk hedefimiz, dünyanın nüfusu en kalabalık, aynı zamanda da cehalet sorununun en büyük olduğu on ülkesindeki temel eğitim sorunuyla başedebilmek üzere sağlam bir hareket planı geliştirmek olacaktır. Kısıtlı enerjiyi ve kaynakları bu konuda odaklaştırarak, sorunu hızla büyük ölçüde etkileyebileceğimizi arttırabiliriz. Mevcut UNESCO istatistikleri dünyadaki okuma yazma bil-

meyene 960 milyon insandan 705 milyonun Çin, Hindistan, Pakistan, Bengladeş, Nijerya, Endonezya, Brezilya, Mısır, İran ve Sudan'da yaşadığını göstermektedir. Bazı istisnalarla, hepsinde, hala nüfusunun yüzde altmıştan fazlası kırsal alanlarda yaşayan büyük tarım ekonomileri hakimdir. Temel eğitim ve okuma yazma sorununun çözümü için önerilen stratejiler, kız çocuklar engellenmesine dikkat çekmenin bir yolu olarak "kızların dostu okullar" kavramının geliştirilmesi ve uygulanması ile okulların ilköğretime erişemeyen okul çağındaki nüfusun büyük bir kesiminin öğrenme ihtiyaçlarının daha fazla bilincinde olmasını sağlamayı içermektedir. İkinci yaklaşım çok çalışan yada yoğun tarımsal görevleri ve ev işlerinden zaman bula-mayan okuma yazma bilmeyen kadınların daha üretken çiftçiler ve daha iyi ebeveyn-ler haline gelmesi için işlevsel okuma-yazma, aritmetik becerileri kazanmasına yönelik uygun bir yol olarak "yeni işlevsel okur yazarlık stratejileri" geliştirmek ola-caktır.

Son olarak, Jomtien ve herkes için sağlık ve beslenmenin geliştirilmesiyle ilgili benzer çabaların birinci elden edinilmiş engin deneyimleri bize, Herkes için Eğitim gibi bir görevin, özenle planlanmış bir savunma stratejisi ve hem ulusal hem de uluslararası düzeydeki ortaklarımızın desteği olmadan başarılmasının imkansız olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla, on yılın sonuna kadar yapmayı üstlendiğimiz zorlu ama mümkün Dünya Çocuk Zirvesi amaçlarını gerçekleştirmek için gereken yenilikçi stratejilerin tasarlanması, planlanması ve uygulanmasında bize katılmak isteyen güçlü bir ortaklıklar ve yandaşlar ağı oluşturma çalışmalarına başlanmıştır. Kızların ve kadınların eğitimi konusunda ilgilenmek üzere New York'taki B.M.'de üslenmiş olan Herkes İçin Eğitim Resmî Olmayan Kuruluşlar Ortak Eşgüdüm Grubu çalışmalarına başlamıştır. Özellikle cinsiyetten kaynaklanan büyük eşitsizliklerin ulusal gelişme yolundaki önemli adımları engeller nitelikte olduğu bölgelerde kadınlarla kızların ihtiyaçlarına özel bir öncelik vermek üzere UNESCO, UNDP ve Dünya Bankası'nda benzer çalışmalar başlatılmıştır. Afrika ve Güney Asya'ya ek olarak, Orta Doğu ve Doğu Asya'daki bazı ülkeler de kadınların ve kızların temel eğitimi konusunda özel bir ilgiye hedef olacaktadırlar.

Frank Dall: Yaşam Öyküsü

Frank Dall 11 Mart 1943'te Barranca Bermeja Kolombiya'da İsviçreli ve İngiliz ana-babadan doğmuştur. Kendisi İngiliz vatandaşı olmakla birlikte, 25 yılı aşkın bir süredir 4 ayrı kıtada yaşamış ve eğitim, iletişim ve uluslararası gelişme konularında çalışmalar yapmıştır.

Bristol Üniversitesi'nden Dinbilim ve Latin Amerika çalışmaları alanında lisans diploması, Zambiya ve Londra Üniversiteleri'nden Afrika ağırlıklı Gelişmede Eğitim lisans üstü yeterliliği ve Tallahassee, Florida'daki Florida Eyalet Üniversitesi'nden sosyal bilim yüksek lisans ile Uluslararası Kültürlerarası Gelişme Eğitimi doktorası almıştır.

İngiltere'de DES'e kayıtlı bir öğretmen olan Frank, öğretmenlik mesleğine 1966 yılında, Overseas Development Administration (Deniz aşırı Gelişme İdaresi) ile yaptığı bir sözleşme uyarınca Zambiya Hükümeti adına, bölüm başkanı ve yatılı okul

müdürlüğü görevlerini yürütmenin yanısıra büyük bir köy karma ortaokulunun oluşturulmasına öncülük ettiği Narnwala isimli bir kente yakın güneydeki üçra bir kırsal ilde başladı. 1970'de İngiltere'ye döndüğünde, eğitimle ilgili Film ve Televizyon konusunda eğitim gördü ve Yayıncılık Eğitim Görevlisi olarak Tavistock Square'deki Centre for Education Development Overseas (Deniz aşırı Eğitim Geliştirme Merkezine) katılmadan önce Wandsworth'daki Inner London Education Authority'de (Londra Merkez Eğitim Müdürlüğü) Eğitim Teknolojisi öğretmeni olarak çalıştı. Merkezin, İngiliz Kültür'e devredilmesinden sonra, 1974'de, Londra Croydon Belediyesi Göçmen Eğitimi bünyesinde kısa bir süre için Gezici Danışmanlık yapmak üzere oradan ayrıldı, ve göçmen çocuklarının dil öğrenme güçlüklerinin değerlendirilmesinde kullanılmak üzere öğrenim malzemeleri ile tanısal testlerin geliştirilmesine yardımcı oldu.

1975'de, Overseas Development Administration kendisini yeniden Orta Afrika'da çalışmaya davet etmesi üzerine beş yıl boyunca burada Eğitim ve İletişim dersleri verdi ve Zambiya Üniversitesi Öğrenme Kaynakları Merkezi'nin yöneticiliğini yaptı ve Üniversite Yayınlarını başlattı. Doktora eğitimi için ABD'den aldığı davet üzerine Amerika'ya gitti. Doktorasını tamamladıktan sonra, Amerikan Yardımı/AED tarafından, Peru Amazonu'nda, üçra bölgelere eğitim sağlamak üzere uydu iletişimi (telekonferans) kullanan ve diğer tele-iletişim uygulamaları aracılığıyla bu teknolojinin kırsal toplulukların gelişmesi üzerindeki etkilerini değerlendirmeye çalışan, kırsal bir pilot proje uygulamasında yardımcı olmaya davet edildi. Projenin başarısı, Peru'daki USAID grubunun Frank'tan "caje de selva"daki büyük bir entegre kırsal gelişim projesine Proje Koordinatör'ü olarak yardımcı olmasını istemesine yol açtı. On ana bileşeni ve yaklaşık 38 milyon dolarlık bir bütçesi olan proje, Peru Amazonu'ndaki 20.000 kilometrekarelik bir alanda yer alan 300 üçra cangıl topluluğuna sağlık, temizlik, su, eğitim ve daha iyi bir tarımsal üretim sağlamayı içeren hizmetler götürmeyi amaçlıyordu. Bu, Kokain Mafyası ve Sendero Luminoso'nun tesisleri havaya uçurmaya çalışmadığı dönemlerde çok coşkulu bir deneyim oldu.

1987'de Peru'dan döndükten sonra, Harvard Institute of International Development (Harvard Uluslararası Gelişme Enstitüsü) tarafından gelişmekte olan 8 ülkenin eğitim kurumları ve bakanlıklarına temel eğitim sistemlerinin niteliği ve etkisini artırmak için uygulanabilir politika seçenekleri tanımlamak üzere uygun araştırma önerileri geliştirmeleri için yardım eden uluslararası eğitim araştırmacılarından oluşan bir ekibe yardımcı olmaya çalışarak üç buçuk yıl çalıştığı BRIDGES (Basic Research in Developing Education Systems/Eğitim Sistemlerinin Geliştirilmesi için Temel Araştırma) Proje Yöneticisi ve Bölüm Sorumlusu olarak çalışmaya davet edildi.

Frank danışman, araştırmacı ya da fiilen Öğretmen/Eğitimci olarak Zambiya, Malavi, Botswana, Zimbabve, Burundi, Kenya, Kamerun, Senegal, Mali, Gambia, Togo, Fas, Mısır, Tayland, Kosta Rika, Guatemala, Kolombiya, Peru, Bolivya ve Nambiya'da çalıştı. Son olarak da UNICEF "Eğitim Bölümü"nin Herkes İçin Eğitim küresel amacını geliştirmesine yardım etmek üzere Zimbabve, Kenya, Suriye, Ürdün, Tunus, Ekvator, Fransa, Norveç ve Hollanda'ya gitti. 1990 Aralık ayı sonunda teşkilatın yeni Eğitim Bölümü'ne Eğitim Baş Danışmanı olmak üzere Harvard'dan ayrılıp UNICEF'e katıldı.